

TOTEM

Tidsskrift ved Afdeling for Religionsvidenskab, Aarhus Universitet
Nummer 29, efterår 2012
© Tidsskriftet og forfatterne, 2012

Moderne Kristendom

K. E. Løgstrup

Af stud. mag ved Religionsvidenskab

Nikolaj Holme

Synopse: K.E. Løgstrup

Indledning:

Jeg vil i min synopse, med udgangspunkt i K.E. Løgstrup og hans skabelsesteologi, undersøge hvordan teologien tager sig ud i moderniteten i Danmark. Først vil jeg kort redegøre for nogle teologiske tendenser i moderniteten, for herefter at redegøre for Løgstrups tekst "Kristendom uden skabelsestro". Derefter vil jeg inddrage Sløk som et eksistensteologisk modsvar til Løgstrup, for herefter at kigge på hvilke modernistiske tendenser, som gør sig gældende hos Løgstrup og Sløk. Til slut vil jeg inddrage Thorkild Grosbøls tekst "En sten i skoen", til at kigge på Løgstrup i en nutidig kontekst.

Protestantisk-teologisk udvikling fra 1800-1960:

- Teologien har i moderniteten mistet kulturel indflydelse og må kæmpe på lige fod med andre videnskaber om at have indflydelse (Woodhead 2004, 361).
- Skift fra viden "from above" til viden "from below".
 - o I stedet for at hente autoritet fra skrifterne, for derigennem at forstå mennesket, begyndte man at kigge på mennesket for herefter at hente svar i skrifterne (ibid, 363)
- En af reaktioner på empirismens udfordringer var liberal teologien (ibid, 366).
 - o Accepterer videnskabens gyldighed indenfor videnskabelige spørgsmål, som evolutionslæren, og lader teologien beskæftige sig med Guds love (ibid, 365).
 - o Etisk liberalisme:
 - Kant: menneskets fornuft skal bedømme teologiske spørgsmål, men mennesket som sådan har ikke adgang til Gud (ibid, 366).
 - Herunder det kategoriske imperativ

- Renan: Liberal teolog, som fortolker kristendommen som en etisk-spirituel religion – Jesus som et menneske, med et moralsk budskab
 - Men de fleste liberale teologer beholdte det hellige i form af det moralske(ibid, 368).
- Romantisk liberalisme:
 - Schleiermacher: Mennesket føler, at de er absolut afhængige af noget større end dem selv – Gud(ibid., 371)
 - Religion er følelse.
- Dialektisk teologi:
 - Karl Barth(1886 – 1968):
 - Nægter at overgive sig til den liberale teologi og viden "from below" – i stedet viden "from above"
 - Dialektisk teologi:
 - Gud modsat mennesket, og konservatisme modsat liberalteologi (ibid., 376).
 - Ingen kontakt mellem Gud og mennesket.
 - Vi har udelukkende adgang til viden om Gud ved hjælp af Ordet, kødeliggjort ved Jesus(ibid., 377)
- Teologien udsættes for religionskritik i moderniteten ved Nietzsche, Marx og Feuerbach, som teologien bliver nødt til at forholde sig til(ibid., 369-70).

Tekstgennemgang: K.E. Løgstrup:

Kristendom uden skabelsestro

Skabelsen:

- 2 grundvilkår for mennesket if. kristendommen
 - Mennesket er i et forhold til det hinsides.
 - Menneskelivet og dens verden er skabt (Løgstrup 1962, 523)
- Den kristne føler sig anfægtet ved påstanden om ikke-eksistensen af det hinsidige.
 - Men følges med nihilisten *indtil* spørgsmålet om det hinsidige

- "Men for at kunne følges så langt med nihilisten, må man have prisgivet tanken om skabelse."(ibid., 524)
- I debatten om ontologien, som teologen bliver trukket ind i, giver den kristne den irreligiøse ret.(ibid., 524)
- Mennesket har en falsk forståelse af det skabte - kun det som er hinsides vort greb kan være skabt.
 - Vi tager udgangspunkt i det vi kan kontrollere, og alt som ikke kan kontrolleres, bliver det skabte.
 - Tilbage står kun stof som væren – materien (ibid., 529).
 - Kristendommen er blevet vor vestlige kulturs ulykke, da vi har påtaget os suverænitæt og magt over verden, uden at inddrage forståelsen af verden som skabt. (ibid., 530)

Livsmuligheder:

- "Hinsides Helligdom" af Jørgen Nielsen
 - Handler om komponisten Nima Collmann, som vil dræbe sin kone, da hustruen er blevet hverdag og står i vejen for hans lidenskabelige livsførelse. Lige inden han skal dræbe hende, bryder han sammen, tilintetgjort. (ibid., 526-27).
 - Løgstrup: Det er ikke kærlighed, venskab og så videre der får Nima til ikke at kunne gennemføre mordet.
 - Men livet selv, der viser sig i sin urørlighed.
 - Han kan ikke begå mord uden at tilintetgøre sig selv.
 - Forskellen mellem godt og ondt er derfor af ontologisk rang, fordi livet er skabt. (ibid., 529).
- I dag mener man, at forskellen mellem godt og ondt, kærlighed og had og så videre ikke har nogen ontologisk forrang – nej mener Løgstrup.
 - "Forskellen mellem godt og ondt viser sig at være af ontologisk rang, givet med at livet er skabt" (ibid., 529),.
- Der gives ikke noget bevis for skabelsen.
 - Men vi kan se det i moderens fuldbyrdelse af sit væsen som moder, ved at passe på sit barn (ibid., 530).
 - Selvfølgelig kan der opstå konflikter moder og barn imellem, men tager vi vores magt, lykkejagt og så videre i

betragtning, er det utroligt hvor godt vi kommer ud af det med hinanden

- Det skyldes, at vi lever på hvad, der er os givet (ibid., 531).
- Uden tillid ville mennesket ikke vide, hvad det ville sige at tale med et andet menneske.
 - Mistænksomheden lever på tillidens bekostning.
 - Der samme gør sig gældende med skadefryd og medlidenhed og barmhjertighed (ibid., 532).

Sammenligning og analyse: Løgstrup og Sløk

Skabelsen:

- Løgstrup: Trækker det guddommelige ned på jorden.
 - Fokuserer ikke kun på det specifikke ved kristendommen, men også på det universelle, det skabte, som er alment menneskeligt (Morsing 2011, 124)
 - "Vi møder den historiske Jesus med en "ontologisk viden om vor tilværelses godhed og sandhed"" (ibid., 123).
- Sløk: Skelner mellem den jordiske verden og gud (ibid., 119).
 - For Sløk er det hverken naturen eller universet som er interessant, men det absurde (ibid., 73).
 - Ontologi er for Sløk en verdslig størrelse og skal ikke blandes sammen med teologi (ibid., 124).

Den etiske fordring:

- Sløk: Der er ingen direkte fordringer i Bibelen, for bag de tilsyneladende fordringer, gemmer der sig en historie
 - "Det betyder, at fordringen aldrig bliver fremsat rent imperativistisk, som et kategorisk krav, men bare har at efterkomme(...) lader kravet vokse frem som en selvfølgelighed i denne fortællings(red. Biblens) univers" (Sløk 1985, 131)

- Eksempel med historien om Abraham og Isaak: "Gud er en instans, der kan stille en fordring, der ikke er etisk, for det etiske slås ihjel, da Abraham løfter kniven imod Isaak(...)" (Morsing 2011, 75)
- Løgstrup: "Fordringen frembringer ikke de mulige måder at være til på, hvormed den lydes. De er der allerede"(Løgstrup 1962, 532)
 - Jesus er et menneske, der har levet livet som den etiske fordring, siger vi alle skal leve det (Morsing 2011, 123).

Filosofi:

- Sløk:
 - Filosofi og moral er verdslige foretagender (ibid., 118).
- Løgstrup:
 - Teologen skal indgå i debat med den irreligiøse ontologi.
 - "Irreligiøs ontologi": implicit kritik af Sløk. (ibid., 124).
 - Sløk vil ikke lade ontologien være et religiøst foretagende.

Hinsidigheden:

- Løgstrup:
 - "Når det eneste kristendommen har at sige om menneskets tilværelse er, at den består i et forhold til hinsidigheden, medens tanken om at den er skabt ignoreres, så har gud hinsides verden kun med mennesket at gøre i dets lydighed og ulydighed, men intet at gøre med menneskets liv og verden i øvrigt." (Løgstrup 1962, 533).
- Sløk:
 - Gud er usynlig og utilgængelig for mennesket, men gennem Kristus mødes det hele menneske og gud (Morsing 2011, 119).

Modernistiske træk ved Løgstrup og Sløk:

Løgstrup:

- Løgstrups skabelsesteologi
 - Viser skiftet fra viden "from above" til viden "from below" – tager udgangspunkt i fænomenerne i verden og ikke i skrifterne.

- Inddrager psykologi og filosofi i hans argumentation - kristendommen går fra at være "Dronningen af videnskaber" til at kunne inddrage andre videnskaber i teologien (Woodhead 2004, 361).
 - Psykologi: Fortællingen om Nima Collman.
 - Inddrager fænomenologien i sin teologi som blandt andet kommer til udtryk i den etiske fordring (Jensen 2007, 26)
 - Fænomenologisk analyse af menneskers indbyrdes forhold, bl.a. kærlighed, tillid og så videre.
- Nihilisten
 - Nihilisten kan man se som religionskritikken - en indvending teologien ikke kan komme udenom.
- Universalisme:
 - Tanken om at livsmulighederne er universelle og ikke særegne for kristendommen – ikke fokus på dogmer, men på viden "from below".

Sløk:

- Individualisering hos Sløk - åbenbaringen for den enkelte
 - "The turn to self" (Woodhead, 333).
 - I 60'erne bliver de gamle autoritetstyper erstattet.
 - Herunder bliver subjektiv udfoldelse det gode liv, selvrealisering og indre velbehag vigtige faktorer (ibid., 334-335)
 - Sløks kristendom er en subjektiv erkendelse.
- Dialektisk teologiske træk:
 - Mennesket modsat Gud
 - Er ikke interesseret i det etiske – kritik af liberalteologien.
 - "Conservative turn" – afstanden mellem gud og mennesket cementeres (Woodhead, 374)

Thorkild Grosbøll – den omvendte Løgstrup:

- Grosbøll vil aflive skabelsestanken, mens Løgstrup vil gøre den relevant for det moderne menneske (Rabjerg og Dybdal eds, 127)

- Grosbøl siger om sin egen bog(og implicit teologi): "Den rummer ikke nogen skabende og opretholdende gud, ingen forestilling om en opstandelse eller et evigt liv"(Grosbøl 2003, 9)
- "Mine bestræbelser går derfor også i første omgang på blot at adskille gud fra Gud – altså adskille gud som tydning fra gud som forklaring" (ibid 42-43)
 - Løgstrup vil pege på de fænomener i verden som viser, at der er en skabende og opretholdende gud.
 - Gud må ikke kun være en indre oplevelse, men må pege på den ydre virkelighed.
 - Løgstrup bruger altså gud som forklaring på verdens opbygning (Rabjerg og Dybdal eds, 128)
- Grosbøl accepterer religionskritikken fra blandt andet Nietzsche, og ligger sig i forlængelse ved sloganet "Gud er død, og det er godt."(Grosbøl 2003, 90)

Konklusion:

Jeg har i min synopse, vha. K.E. Løgstrup, undersøgt hvordan teologien tager sig ud i Danmark i moderniteten. Herunder har jeg sat Sløk op imod Løgstrup for at vise et anderledes svar på en moderne teologi. Derefter stillede jeg Løgstrup og Sløks centrale teologiske hovedpointer op, for derefter at kigge på hvilke modernistiske træk man kan se heri. Til slut inddrog jeg Grosbøl, som en nutidig kritik af Løgstrup..